

„NEM SZERETNÉM MEGOLDANI.” A KORTÁRSI PROBLÉMÁK MEGOLDÁSÁVAL KAPCSOLATOS NEGATÍV ORIENTÁCIÓ JELLEMZŐI SERDÜLŐK KÖRÉBEN

Kasik László *, Gál Zita **

** SZTE Neveléstudományi Intézet*

*** SZTE Pszichológiai Intézet*

Kulcsszavak: kortársi problémák megoldása; serdülők; negatív orientáció

Igen sok információval rendelkezünk a személyközi problémák serdülőkori megoldásának jellemzőiről, ám az utóbbi évtizedben egyre több kísérlet, segítő-fejlesztő program eredménye mutatott rá arra, hogy a különböző mérőeszközök által nyújtott információk nem mindig elegendőek a hatékony fejlesztéshez (pl. Eskin, 2013). A szociálisprobléma-megoldás esetében a legtöbb elemzés a negatív orientációval kapcsolatban jutott erre a következtetésre. Egy longitudinális felmérés során (N=180) három éven át vizsgáltuk a kezdetben 12 éves tanulók szociálisprobléma-megoldását, majd a második évben egy pilot kutatás keretében tártuk fel részletesebben, miért nem szeretnék, nem akarják az akkor 13 éves tanulók (N=52) megoldani kortársaikkal kapcsolatos személyközi problémáikat. A longitudinális mérést a Social Problem Solving Inventory–Revised (SPSI–R; D’Zurilla és mtsai, 2002) általunk adaptált változatával végeztük, ami a pozitív és a negatív orientáció (problémához és annak megoldásához való viszonyulás), valamint a racionális (tényekre összpontosító), az impulzív (érzelemalapú) és az elkerülő (halogató, abbahagyó, várakozó) megoldási stílus mérésére alkalmas. A pilot kutatásba azokat a diákokat vontuk be, akik egyaránt magas értéket értek el a negatív orientáció és az elkerülés faktoron mindkét évben. Két kérdésre kellett írásban válaszolniuk: (1) Általában hogy érzed, szeretnéd megoldani a társaiddal kapcsolatos problémáidat? (2) Ha nem, miért nem? A kérdőíves vizsgálat alapján 12–14 éves kor között a pozitív orientáció nem változik, az impulzivitás fokozatosan nő, a racionalitás, az elkerülés és a negatív orientáció 13 éves kortól jelentősen nő. A negatív orientáció hátterében álló okok kategóriái közül több teljes mértékben megegyezik az SPSI–R által megfogalmazott tételek tartalmával (pl. negatív énhatékonyság, szükségtelenség), ám több olyan kategóriát különítettünk el (pl. szokás/minta, várakozás/kezdemenyezés, pozitívum), amelyekről nem nyújtott információt a kérdőíves vizsgálat. A kismintás kutatás is alátámasztja azt a feltételezést, miszerint a problémával és annak megoldásával kapcsolatos negatív orientáció értelmezéséhez szükséges a legtöbb kérdőív által mértéken kívül más területek figyelembevétele. A jövőben további, nagyobb mintán végzett feltáró elemzéseket, illetve egy új – a negatív orientációt részletesebben feltáró – kérdőív kidolgozását tervezzük.

A kutatást az OTKA K 119591 támogatta. Kasik László a kutatás és fejlesztés ideje alatt Bolyai János Kutatási Ösztöndíjban részesült.